

Visie op Burgerschap

Datum: 1 januari 2025
Auteur(s): O&K,
werkgroep Burgerschap
Versie: 3.0
Status: DEFINITIEF
© 2025 Summa

Beleid geaccordeerd door het CvB

Visie Burgerschap Summa College

Hoe verhoud ik mij tot mezelf, de ander en de wereld?

Als Summa willen wij dat studenten antwoord leren vinden op deze vragen. Dat doen we met Burgerschap als onderdeel van de drievoudige kwalificatie van het mbo, omdat het samen met Nederlands en rekenen nodig is voor het uitoefenen van een beroep, het actief en betrokken mee doen in de samenleving en om je blijvend te ontwikkelen. Naast lezen, schrijven en rekenen is burgerschap een van de vier **basisvaardigheden** (Rijksoverheid^[1], 2024). Als Summa helpen wij studenten bij het **structureel en duurzaam verbeteren** van deze basisvaardigheden. Belangrijk hierbij is om in de toekomst bij te dragen aan een doorlopende leerlijn van PO via VO naar het MBO waarbij in het MBO de focus ligt op burgerschap in het beroep. Hierdoor stimuleren wij een leven lang leren.

In deze notitie is de visie op het Burgerschapsonderwijs bij Summa geformuleerd. De aanleiding hiervoor is de opdracht van de minister van OCW om het onderwijs in de basisvaardigheden te versterken. Basisvaardigheden zijn een belangrijk instrument om kansenongelijkheid in het onderwijs te verkleinen. In de kwaliteitsagenda 24-27 van Summa zijn maatregelen opgenomen om de basisvaardigheden een impuls te geven.

De basis van Burgerschapsonderwijs wordt voor een belangrijk deel ingegeven door het landelijke kader. In deze visie geven we aan hoe we Burgerschap vanuit deze kaders positioneren in ons onderwijs. Hierbij sluiten we aan bij onze koers Summa2030 en onze visie op leren. De visie is ontwikkeld door een werkgroep Burgerschap bestaande uit Burgerschapdocenten en een groot aantal betrokkenen waaronder studenten, docenten, teamleiders en onderwijsdirecteuren.

1. Uitgangspunten

Burgerschap ontwikkelt sociale, maatschappelijke en kritische denkvaardigheden

Het **actief en betrokken** mee doen in de samenleving en je blijvend ontwikkelen is essentieel. Burgerschap is de wisselwerking tussen vrije, gelijke mensen met het vermogen maatschappelijk en politiek te kunnen functioneren om zo samen de samenleving vorm te geven. De **democratische rechtsstaat** staat hierbij centraal. Een democratische rechtsstaat is gebaat bij burgers die actief deelnemen en om kunnen gaan met **verandering en diversiteit in de samenleving**. Benodigde competenties hierbij zijn sociale, maatschappelijke en kritische denkvaardigheden. Met burgerschapsonderwijs willen we de groei in deze competenties bij studenten ondersteunen. We geven de instrumenten om hun rol binnen de samenleving mede vorm te geven en dit te oefenen binnen een **veilige, betekenisvolle (leer)omgeving**.

Fundament voor de vorming van studenten

In onze koers Summa2030 spreken we uit een veilige ontmoetingsplaats te willen zijn waar studenten kunnen **ontdekken wie ze zijn**, waar ontplooiing als waarde voorop staat, een leven lang. Studenten, medewerkers en het werkveld voelen zich thuis bij Summa. In navolging van de Visie op Leren binnen het Summa heeft Burgerschap de potentie om de **autonomie, relatie en competentie** van studenten verder te ontwikkelen. Zo willen we ook in ons Burgerschapsonderwijs de **intrinsieke motivatie** van onze studenten verhogen door studenten uit te dagen lef te tonen, keuzes durven maken, verantwoordelijkheid nemen en verbinding maken met elkaar. Belangrijk hierbij is de **dialog** die we samen voeren om zo verschillende perspectieven te belichten.

Uiteindelijk willen we dat ze het beste uit zichzelf halen en leiden we ze op tot **kritische denkers**. Burgerschapsonderwijs is fundamenteel voor de vorming van studenten.

In ons Burgerschapsonderwijs ligt de focus op verschil en gelijkwaardigheid, individu en groep, maatschappijvisies en maatschappelijke vraagstukken, macht en besluitvorming. De interactie met anderen speelt hierbij een belangrijke rol. Hiermee verrijken we onze kennis en zetten we aan tot **persoonlijke ontwikkeling**.

Actueel door aan te sluiten bij ontwikkelingen in de samenleving en het beroepenveld

Studenten leren door te **doen**, het geleerde in de praktijk brengen die onze samenleving heet. We sluiten aan op maatschappelijke, actuele en sociale ontwikkelingen en op ontwikkelingen in het beroepenveld. Daarbij geven studenten aan vooral toekomstgericht burgerschapsonderwijs te willen, waarbij ze worden voorbereid middels voor hen belangrijke, maatschappelijke thema's. Summa is zo, als ontmoetingsplek, volledig **vervlochten met de samenleving**.

Draagt bij aan de diversiteit en inclusie

In de regio Eindhoven heeft bijna 40% van de inwoners een migratieachtergrond (CBS, 2023). Summa telt daarbij 109 nationaliteiten en is daarmee een van de hardst groeiende populaties in Nederland. De grote verscheidenheid aan afkomst, cultuur en religie zorgt ervoor dat **diversiteit en inclusie** een belangrijk thema is binnen burgerschap. Ook kansengelijkheid speelt daarbij een rol. Daarnaast bevindt Summa zich in de Brainportregio. In de **Brainportregio** (Eindhoven en Zuidoost-Brabant) werken bedrijfsleven, onderwijs- en kennisinstellingen samen aan een hoogwaardige, toptechnologische kennis- en maakindustrie (Gemeente Veldhoven, 2024) die is voor iedereen.

Burgerschap van iedereen binnen onze Summa gemeenschap

De doelen van burgerschap zijn niet alleen in een vak burgerschap te vangen. Iedereen binnen Summa heeft als deel van de **mini-samenleving** invloed op de veilige leeromgeving en (burgerschaps)ontwikkeling van onze studenten. Ook komt burgerschapsonderwijs terug in andere onderdelen van het onderwijs als Nederlands, LOB, rekenen en de beroepsgerichte vakken en andersom. De school als oefenplaats. Wij leven de waarden van onze diverse en democratische samenleving voor en we nemen studentenparticipatie serieus. Dat geldt binnen burgerschapsonderwijs, in andere vakken en in de hele schoolomgeving.

Ruimte voor persoonlijke leerroutes van de student

Ook Burgerschap richten we in volgens de uitgangspunten van Summa. Dat betekent dat **persoonlijke leerroutes** mogelijk zijn en persoonlijke doelen op het gebied van burgerschap kunnen door de studenten worden nagestreefd. De al eerder opgedane kennis en kunde wordt hierin meegenomen en talentontwikkeling wordt gestimuleerd.

Om de ontwikkeling en ontplooiing van onze studenten op al deze gebieden inzichtelijk te maken, en tegemoet te komen aan de resultaatverplichting, vinden we het belangrijk dat studenten gedurende hun opleiding(en) **aantonen** dat ze kennis en kunde, opgedaan tijdens het burgerschapsonderwijs of buitenschoolse activiteiten, **toepassen** in de samenleving, binnen en buiten de school.

Bevoegde en bekwame docenten

Deze doelen kunnen we alleen nastreven indien we inhoudelijk kunnen bouwen op **bekwame en/of bevoegde docenten**. Goede docenten zijn de belangrijkste voorwaarde voor kwalitatief hoogwaardig onderwijs (minister van onderwijs, 4 april 2024). Daarom willen wij binnen Summa op het gebied van burgerschap inzetten op **professionalisering** en **kennisdeling**. Dit doen we door invulling te geven aan een bekwaamheidsprofiel, het aanbieden van professionaliseringsmogelijkheden en een in company **leergang burgerschap** en het organiseren van netwerkbijeenkomsten

Het is belangrijk dat de hele school functioneert als **minimaatschappij** waarbij alle medewerkers bijdragen aan het burgerschapsonderwijs. Hierbij liggen de democratische waarden en kritische denkvaardigheden aan ten grondslag.

Burgerschap wordt geborgd in de kwaliteitscyclus

Tot slot zetten we in op de **borging** van kwalitatief goed burgerschapsonderwijs. Hiervoor gebruiken we onder andere verenigingsafspraken van de MBO Raad (2022) als leidraad. Daarbij hebben wij een netwerk van Burgerschapsdocenten (ondersteund door een facilitator), een Summa overstijgende **PDCA-cyclus** burgerschap en een kwaliteitscyclus waarin de basisvaardigheden en dus burgerschap nadrukkelijk naar voren komen en een **ingebodde visie op Burgerschap**.

Ruimte voor teams

Binnen de kaders van deze visie hebben teams de ruimte om **richting** te geven aan burgerschap en voelen daarnaast ook de **ruimte** om dit zo vorm te geven dat het past bij hun doelgroep en werkveld. Tevens is het belangrijk dat het burgerschapsonderwijs mee kan bewegen met de belevingswereld op dat moment en de actuele ontwikkelingen die op dat moment spelen. Zo willen we als Summa het **verschil tussen BOL en BBL** studenten goed duiden en hier op de juiste manier aandacht aan besteden. Ruimte voor maatwerk voor de docenten en de teams is hierbij essentieel. Daarbij volgen we wel de **landelijke wet- en regelgeving**. Dit betekent:

- o Bevoegde en bekwame docenten
- o Een portfolio als instellingsexamen
- o Nieuwe kwaliteitseisen, de thema's: verschil en gelijkwaardigheid, individu en groep, maatschappijvisies en maatschappelijke vraagstukken, macht en besluitvorming

2. Implementatiekaders

Professioneel

Om deze visie te realiseren wordt een professionaliseringsslag ingezet:

1. Binnen het Summa zetten we in op tenminste 1 **bekwame burgerschapsdocent per onderwijsteam**. De bekwame burgerschapsdocent voldoet aan het Summa Bekwaamheidsprofiel docent burgerschap.¹
2. Daarnaast vinden we het belangrijk om te leren van en met elkaar, wij zijn niet voor niets **Samen Summa**. Deze **professionalisering** bewerkstelligen we op verschillende manieren. Namelijk door een netwerk burgerschap die 2x per jaar bij elkaar komt voor een netwerkbijeenkomst, de centrale nieuwsbrief burgerschap ontvangt en **actief** input levert voor de gezamenlijke SharePoint omgeving (onze interne kennisbank).
3. Certificerend zetten we in op het actief, in company aanbieden van de **leergang burgerschap**.
4. Er is een Summa brede, gefaciliteerde werkgroep die:
 - Inhoudelijk mee invulling heeft aan het interne netwerk
 - **betrokken** is bij de regionale en landelijke netwerken
 - de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs binnen Summa mede waarborgt
 - mee richting geeft aan professionaliseringsmogelijkheden waarbij de professionalisering zich zeker niet alleen op de inhoud van burgerschap richt. Minstens zo belangrijk is het kunnen voeren van **schurende gesprekken**.

¹ In de toekomst wordt hierin **bekwaam** mogelijk vervangen door **bevoegd** (met opleidingsvereisten) aan de hand van veranderde, landelijke vereisten burgerschap.

Persoonlijk

Het burgerschapsonderwijs geven we op zo'n manier vorm dat studenten een **persoonlijke leerroute** kunnen samenstellen. Studenten hebben een **actieve rol** en ontvangen daarnaast begeleiding om deze leerroute tot uitvoering te brengen. Dit met als uiteindelijke doel steeds het antwoord te kunnen vinden op de vragen: *Hoe verhoud ik mij tot mezelf, de ander en de wereld?*

Binnen naar buiten brengen en buiten naar binnen halen

Door, geborgd in het curriculum, gastsprekers in huis te halen en excursies te ondernemen brengen we binnen naar buiten en halen we buiten binnen. Zo kunnen studenten kennismaken met de verschillende facetten van onze maatschappij, waarbij de focus ligt op **het "samen" in de samenleving**. Doelgericht en samenhangend binnen het curriculum en tussen gelieerde scholen. Om de **ontwikkeling en ontplooiing** van onze studenten op al deze gebieden inzichtelijk te maken, en tegemoet te komen aan een resultaatverplichting², vinden we het als Summa belangrijk dat studenten gedurende hun opleiding(en) een **beoordelingsportfolio** burgerschap bijhouden. Hierin kunnen studenten aantonen dat ze opgedane kennis en kunde kunnen toepassen in de praktijk, binnen en buiten de school. De focus ligt hierbij op de groei die de student doormaakt. Studenten geven zelf ook aan dat een portfolio de beste manier is om hun kennis, kunde en houding te kunnen laten zien en verantwoorden.

Positie

Tot slot willen we onze studenten ook de Summa identiteit meegeven. Wat hebben onze studenten nodig in de omgeving waarin zij leven? Daarom leggen wij de focus op onderstaande thema's:

- o **De maatschappij:** Welke ontwikkelingen zijn er (actualiteit)? Hoe speel ik daar op in? Hoe verhoud ik mij tot ...?
- o **De democratische rechtstaat:** Wat betekent het? Hoe zit het in elkaar? Hoe is het in Nederland geregeld? En Europa?
- o **De verzorgingsstaat:** Waarom hebben we sociale voorzieningen? Hoe zorg ik voor financiële zekerheid en zelfstandigheid?
- o **Het klimaat:** Hoe is het met onze flora en fauna gesteld? Lokaal, regionaal, landelijk en wereldwijd. Hoe kunnen wij ons steentje hieraan bijdragen? Wat is duurzaamheid?
- o **Wereldburgerschap:** Welke voorbeeldfunctie heb ik hierin? Hoe speel ik in op de interculturele communicatie en samenwerking? Welke internationale ervaringen doe ik op?
- o **Ondermijning:** Hoe weer je je tegen criminele organisaties? Hoe herken crimineel gedrag?
- o **Diversiteit & inclusie:** Wat betekent kansengelijkheid? Wat doen we tegen/voor?
- o **Digitaal Burgerschap:** Hoe ga je om met sociale media? Welke invloed heeft dit op onze maatschappij?
- o **Lichamelijk & mentaal welzijn:** Hoe blijf je vitaal? Welke druk legt de maatschappij op ons mentaal welzijn? Hoe ga je hiermee om?

Deze thema's komen aan bod middels gevarieerd, aantrekkelijk, uitdagend en gedurfd onderwijs. Dit doen we **niet aan de hand van een methode** maar met gastsprekers, excursies, workshops, goede gesprekken, verdiepende lessen, integrale opdrachten en/of maatschappelijke diensttijd.

² In de toekomst wordt hierin **resultaatverplichting** mogelijk vervangen door **instellingsexamen** aan de hand van veranderde, landelijke vereisten burgerschap.

Deze sluiten aan op de behoeften van de studenten, op het beroep waar ze voor opgeleid worden en op de actualiteiten. Studenten krijgen ook de mogelijkheid om eigen opdrachten in te brengen waar ze aan willen werken. Het burgerschapsonderwijs heeft altijd een **praktisch** element waarbij toepassing en terugblik centraal staan. De studenten worden vooral in de actiemodus gezet om zelf met burgerschap aan de slag te gaan **binnen en buiten de school**.

Burgerschap

*Hoe verhoud ik mij
tot mezelf,
de ander
en de wereld?*

Professioneel

- Min. 1 bekwame burgerschapsdocent gekoppeld per team
- Summa breed netwerk o.l.v. facilitator
- Interne kennisbank
- Ervaring staat centraal, geen methode als uitgangspunt

Persoonlijk

- Iedere student bouwt een eigen portfolio op
- Er is verbinding tussen binnen en buiten
- Studenten zijn actief
- Het onderwijs is passend bij de beroepscontext

Positie

*Summa als
mini-samenleving*

*Belangrijke thema's die
aan bod komen :*

- De maatschappij
- De democratische rechtstaat
- De verzorgingsstaat
- Het klimaat
- Wereldburgerschap
- Ondernijning
- Diversiteit & inclusie
- Digitaal burgerschap
- Lichamelijk & mentaal welzijn